



УДК 658.153

<https://doi.org/10.31713/ve4202313>

JEL: G30

Ляхович О. О. <sup>[1; ORCID ID 0000-0002-6770-7970]</sup>,

к.е.н., доцент,

Смикова Є. В. <sup>[1; ORCID ID 0009-0007-0471-2637]</sup>,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

<sup>1</sup>Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

## ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

**У статті висвітлено теоретико-практичні аспекти аналізу та управління грошовими потоками підприємства. У процесі дослідження було здійснено аналіз управління грошовими потоками на прикладі ПрАТ «Реноме». Виокремлено основні показники ефективності формування грошових потоків підприємства, а також основні напрями покращення механізму їх управління.**

**Ключові слова:** грошові потоки; підприємство; механізм управління; інвестиційна діяльність; фінансова діяльність; операційна діяльність.

**Вступ.** У реаліях сучасного світу в українських підприємств спостерігається низка спільних характеристик. Вони стосуються певних негативних тенденцій їх розвитку, серед яких спостерігається: зниження рівня фінансової стабільності, погіршення платоспроможності, зростання заборгованості як перед співробітниками підприємства, так і перед державою і партнерами. Серед численних ймовірних причин цього явища можна виокремити одну найбільш поширену – відсутність знань щодо ефективного управління грошовими потоками підприємства. Варто відмітити, що цей аспект управління фінансово-економічною діяльністю підприємства є одним з найкритичніших, адже є основною функцією фінансового менеджменту. Актуальність тематики ефективного управління грошовими потоками підприємства наразі є надзвичайно важливою, оскільки суб'єктам господарювання доводиться самостійно шукати джерела для створення своїх фінансових резервів та гарантувати оптимальне використання цих ресурсів з метою досягнення максимальних фінансових показників.

**Аналіз останніх джерел і публікацій.** Економічна сутність, загальні основи аналізу та управління грошовими потоками підприємств досліджено відомими вітчизняним вченими, як-от: І. Бланк, Г. Крамаренко, М. Білик, Ф. Бутинець, В. Гриньова,

Г. Кірейцев, І. Маркіна, А. Поддєрьогін, А. Кравченко, Ю. Кулик, В. Ясишена, І. Сисова, а також багатьма зарубіжними: А. Гроппеллі, Ю. Брігхем, Р. Брейлі, Дж. ван Хорн та ін. Усіма ними зроблено значний внесок у розроблення теоретико-методологічних засад визначення сутності грошових потоків і управління ними. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень у даному напрямі, проблеми ефективного управління грошовими потоками та їх оптимізації потребують подальшого вивчення та нових розробок.

**Метою статті** є обґрунтування теоретичних та практичних засад управління грошовими потоками підприємства в системі фінансового менеджменту.

**Основна частина.** Усі господарські та економічні операції, які здійснюються на підприємстві відображаються у фінансовій звітності у вигляді грошових потоків. Саме вони дають змогу оцінити рух фінансових ресурсів та активів підприємства, а точніше відобразити, які були надходження та витрати за певний період. Адже рух грошових потоків здійснюється у часі та просторі незалежно від виду господарської діяльності. Рівень ефективності управління підприємством, та зокрема фінансового менеджменту, завжди залежить від того чи забезпечення грошовими ресурсами підприємства було повним та вчасним. Грошові потоки підприємства характеризується сукупними доходами і витратами, що забезпечуються надходженнями і виплатами грошових коштів і відповідно позитивним та негативним їх рухом [1].

Походження поняття «грошовий потік» можна спостерігати саме у зарубіжній літературі, де фігурував термін «cash-flow», що дослівно перекладається «рух коштів». Звернувшись до М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів», бачимо наступне визначення грошового потоку – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів [3].

Розглянувши рівні визначення даного поняття, можна сформулювати визначення терміну «грошовий потік», яке на нашу думку, найчіткіше описує його сутність. Отже, грошові потоки – це найважливіший самостійний об'єкт фінансового аналізу, який визначається сукупністю розподілених по інтервалах часу надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю.

Що стосується класифікацій грошових потоків підприємства, то їх існує безліч. Враховуючи індивідуальність та особливість кожного окремого господарства, специфіку їх роботи, а також короткострокових та довгострокових цілей та побажань управлінського персоналу підприємства, на нашу думку, варто



встановлювати свої статті руху грошових коштів. Адже єдиної «ідеальної» класифікації не існує, для усіх підприємств вона буде різною. Проте, при необхідності виділити один найголовніших критерій, за яким можна поділяти усі грошові потоки, ми можемо це зробити. В такому випадку, цією класифікаційною ознакою буде вид господарської діяльності, за якою грошові потоки бувають: від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Саме поділ за цією ознакою дає можливість у подальшому забезпечити ефективне управління грошовими потоками в залежності від виду господарської діяльності та їх особливостей.

Управління будь-якими процесами на підприємстві, в тому числі і грошовими потоками, повинно базуватись на результатах його господарсько-економічної діяльності. Для цього використовується аналіз грошових потоків. Цей процес має дуже важливе значення для керівництва та для зовнішніх користувачів, адже чітко відображає ефективність діяльності підприємства, а також допомагає визначити необхідність вже визначених стратегій його розвитку, або застосування нових.

Отже, аналіз грошових потоків – це дослідження показників діяльності підприємства, вивчення шляхів формування грошових потоків, а також розкриття ключових тенденцій та закономірностей їх розвитку для збільшення ефективності їх управління та пошуку відповідних резервів для цього.

Існує безліч підходів не тільки до визначення сутності аналізу грошових потоків, а й до ідентифікації етапів даного аналізу. На нашу думку, можна виокремити 3 основних етапи: 1) підготовчий; 2) основний; 3) заключний. Підготовчий етап полягає у пошуку необхідної інформації про грошові операції підприємства. Під час другого етапу проводиться основний аналіз наявності, динаміки та структури грошових потоків, а також визначається ефективність їх використання. На заключному етапі відбувається формування висновків щодо загального стану підприємства, та зокрема грошових потоків, здійснюється прогнозування їх майбутніх тенденцій та розробляються необхідні управлінські рішення.

Практичні аспекти аналізу грошових потоків відобразимо на прикладі ПрАТ «Реноме». Основними показниками які використовуються при аналізі грошових потоків – це показники ліквідності, платоспроможності, показники динаміки і структури грошових потоків підприємства (грошовий потік від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності, валовий і чистий грошовий потік тощо).

Чистий грошовий потік за всіма видами діяльності визначається як сума чистих грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності:

$$\text{ЧГП}_{\text{ЗАГ}} = \text{ЧГП}_{\text{ОД}} + \text{ЧГП}_{\text{ІД}} + \text{ЧГП}_{\text{ФД}}, \quad (1)$$

де  $\text{ЧГП}_{\text{ОД}}$  – чистий грошовий потік від операційної діяльності;  
 $\text{ЧГП}_{\text{ІД}}$  – чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності;  
 $\text{ЧГП}_{\text{ФД}}$  – чистий грошовий потік від фінансової діяльності.

Для початку розрахуємо чистий грошовий потік від операційної діяльності ПрАТ «Реноме» у 2020–2022 рр. у таблиці 1.

Таблиця 1

Операційні грошові потоки ПрАТ «Реноме» у 2020–2022 рр.

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Надходження			
Реалізація продукції	3638	8388	14175
Аванси від покупців і замовників	1816	306	140
Повернення авансів	57	39	0
Відсотки за залишками коштів на поточних рахунках	0	971	1122
Інші надходження	18753	1987	286
Вхідний грошовий потік	24264	11691	15723
Витрачання			
Оплата товарів	3172	6082	3886
Оплата праці	7124	3676	3103
Соціальні заходи	958	892	860
Податки і збори	5261	3286	3041
Оплата авансів	4009	5137	4016
Повернення авансів	420	0	0
Інші витрачання	845	111	43
Вихідний грошовий потік	21789	19184	14949
<b>ЧГП<sub>ОД</sub></b>	<b>2465</b>	<b>-7493</b>	<b>774</b>

*\*Джерело: розраховано автором [6].*

Бачимо, що протягом досліджуваного періоду немає однозначної тенденції, щодо розміру ЧГП від операційно діяльності. Таким чином у 2021 році цей показник був від'ємним, а саме -7493 тис. грн, а у 2020 та 2022 роках вхідні перевищували вихідні грошові потоки на 2465 тис. грн та 774 тис. грн відповідно.

Далі розрахуємо чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності ПрАТ «Реноме» у 2020–2022 рр. у таблиці 2.



Таблиця 2

## Інвестиційні грошові потоки ПрАТ «Реноме» у 2020–2022 рр.

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Надходження			
Реалізація фінансових інвестицій	2418	3	0
Реалізація необоротних активів	4198	2265	55
Отримані дивіденди	24410	5173	1162
Інші надходження	81723	46162	12738
Вхідний грошовий потік	112749	53603	13955
Витрачання			
Придбання фінансових інвестицій	0	20000	7200
Придбання необоротних активів	3190	0	0
Інші платежі	70922	62293	19844
Вихідний грошовий потік	74112	82293	27044
<b>ЧГП<sub>д</sub></b>	<b>38637</b>	<b>-28690</b>	<b>-13089</b>

\*Джерело: розраховано автором [6].

Отже, бачимо, що у 2020 році ЧГП від інвестиційної діяльності був додатнім та становив 38637 тис. грн, проте, починаючи з 2021 року вихідні грошові потоки перевищували над вхідними, і ЧГП становив – 28690 тис. грн, та – 13089 тис. грн відповідно.

Наступним етапом повинен бути розрахунок чистого грошового потоку від фінансової діяльності, проте у 2021–2022 роках сплата дивідендів не відбувалась, що є єдиною статтею фінансових грошових потоків. Тому у 2020 році ЧГП становив – 2794 тис. грн, а у 2021 та 2022 рр. був відсутній.

Проаналізувавши грошові потоки від різних видів діяльності, необхідним є визначення загального чистого грошового потоку по підприємству. Цю інформацію наводимо у табл. 3.

Таблиця 3

## Аналіз чистого руху грошових коштів ПрАТ «Реноме» у 2020–2022 рр.

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	2465	-7493	774
Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	38637	-28690	-13089
Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	-2794	0	0
<b>Чистий рух грошових коштів за звітний період</b>	<b>38308</b>	<b>-36183</b>	<b>-12280</b>
Залишок коштів на початок року	19940	58248	22065
Залишок коштів на кінець року	58248	22065	9785

\*Джерело: розраховано автором [6].

Отже, бачимо, що чистий рух грошових коштів також є від'ємним у 2021–2022 роках. Це було спричинене високим рівнем вихідних грошових потоків від інвестиційної діяльності.

Для розрахунку ефективності системи управління грошовими потоками на ПрАТ «Реноме» розраховуємо показники ефективності формування грошових потоків підприємства. Вихідні дані та отримані розрахунки наводимо у табл. 4.

Таблиця 4

Показники ефективності формування грошових потоків  
ПрАТ «Реноме» у 2020–2022 рр.

№	Показник	2020	2021	2022
1.	Коефіцієнт участі операційної діяльності у формуванні вхідного потоку	0,177	0,179	0,530
2.	Коефіцієнт участі інвестиційної діяльності у формуванні вихідного потоку	0,751	0,811	0,644
3.	Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	0,817	-4,316	-2,026
4.	Коефіцієнт ліквідності чистого грошового потоку	1,388	0,643	-0,059
5.	Коефіцієнт ефективності грошового потоку	0,388	-0,357	0,938
6.	Коефіцієнт якості чистого грошового потоку	0,465	-0,598	-4,361

*\*Джерело: розраховано автором [6; 7].*

На основі першого коефіцієнта бачимо, що у 2022 році вхідний грошовий потік від операційної діяльності складає більше половини загального вхідного грошового потоку по підприємству, а з другого – що вихідні грошові потоки від інвестиційної діяльності займають більше половини у загальній величині вихідного грошового потоку по підприємству.

Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку характеризує достатність грошових потоків для фінансування виплат за зобов'язаннями, приросту запасів та виплат дивідендів, бачимо що даний коефіцієнт у 2021 та 2022 році є від'ємним. Це свідчить про недостатність коштів для фінансування зазначених потреб.

Оскільки коефіцієнт ліквідності чистого грошового потоку є меншим одиниці, то підприємству необхідно вжити заходів щодо залучення фінансових ресурсів. А коефіцієнт ефективності грошового потоку, а саме його додатне значення, свідчить що надходження перевищувало відтоки за цей період.

Отже, проаналізувавши грошові потоки підприємства ПрАТ «Реноме», а саме: структуру та динаміку грошових потоків за видами діяльності, вихідні та вхідні грошові потоки, чистий грошовий потік, а також показники ефективності формування грошових потоків, ми



побачили чимало проблем. Серед основних характеристик грошових потоків ПрАТ «Реноме» за досліджуваний період є:

- низький рівень надходжень грошових коштів від операційної діяльності. Так, у 2021 році спостерігалось переважання виплат над ними, що створюють від'ємний чистий грошовий потік від операційної діяльності, а у 2022 році бачимо вже переважання вхідного грошового потоку, проте незначне;

- значне скорочення надходжень від інвестиційної діяльності протягом досліджуваного періоду, а також, збільшення рівня вихідних грошових коштів від інвестиційної діяльності у 2021 році та скорочення у 2022 році. Такі зміни спричинили перевагу виплат над надходженнями, і як результат – наявний від'ємний чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності;

- відсутність надходжень та виплат від фінансової діяльності у 2021 та 2022 роках;

- від'ємний чистий грошовий потік у 2021 та 2022 роках;

- низька якість, ефективність, достатність та ліквідність сформованого грошового потоку;

Отже, як бачимо, найголовнішою проблемою управління грошовими потоками на підприємстві є переважання відтоку грошових коштів над притоками, що в результаті, призводить до негативного чистого грошового потоку по підприємстві в цілому. Таким чином, на ПрАТ «Реноме» спостерігається низька якість сформованого грошового потоку, про що свідчать низькі, або навіть від'ємні, показники коефіцієнтів достатності, якості та ефективності грошового потоку. Також, не має одної чіткої тенденції до зміни даних показників, тобто немає однозначності та їх запланованих показників на наступні періоди. За аналізований період, тільки 2020 рік характеризувався притоком грошових коштів, а вже у 2021 та 2022 роках показники характеризувалися відтоком.

Визначивши основні проблеми, необхідно перейти до шляхів їх вирішення. Найперше, варто виокремити одні з найпоширеніших напрямків для зменшення негативного грошового потоку підприємства в довгостроковому періоді. Для цього можна [2]: скоротити об'єм реальних інвестиційних програм; відмовитися від фінансового інвестування; знизити суму постійних витрат підприємства.

Протилежним, до попереднього шляху, є стимулювання та збільшення притоку грошових коштів. Насамперед, це можна зробити саме за рахунок зовнішніх джерел фінансування, а саме [5]: торгових кредитів; кредитів банків; цінних паперів і векселів.

Одним із напрямів покращення ефективності управління грошовими потоками є балансування вхідних та вихідних грошових потоків. Адже саме забезпечення їх оптимального співвідношення допоможе зменшити розрив між їх надходженнями та виплатами. Найактуальніше це буде для підприємств, на яких грошові потоки надходять тільки після значних витрачання.

Управління грошовими потоками насправді акцентує увагу на досягненні їх рівноваги за різними параметрами, такими як види, обсяги, тимчасові інтервали та інші характеристики. Цей процес реалізується через впровадження в підприємство системи планування, обліку, аналізу і контролю. Важливо враховувати, що саме планування та прогнозування можуть значно позначитися на результативності управління всіма аспектами підприємницької діяльності. Наприклад, це може призвести до таких покращень [4]: визначення оптимальної структури грошових потоків; ефективне використання вільних грошових коштів через реалізацію фінансових інвестицій підприємства.

Також для забезпечення збалансованості грошових потоків на короткострокову перспективу можна використовувати систему «прискорення/сповільнення обороту платежів». Це включає в себе розробку заходів для прискорення збору коштів та сповільнення їх витрат.

Планування та прогнозування, насамперед, сприяє визначенню потреби у грошових коштах, а також допомагає встановити те, з яких джерел вони будуть формуватися. Саме це допоможе мінімізувати вартість їх залучення. Адже, тільки за професійного та ефективного планування, можна забезпечити раціональне використання фінансових ресурсів з власних джерел фінансування, з мінімізацією залежності від залучених джерел. Такі результати сприятимуть зменшенню ризику виникнення неплатоспроможності на підприємстві.

**Висновок з проведеного дослідження.** Отже, для забезпечення ефективного управління грошовими потоками та підприємством загалом, необхідно проводити аналіз грошових потоків, що дозволить побачити динаміку основних показників та сформулювати стратегії їх покращення. Таким чином, бачимо, що у досліджуваного підприємства показник чистого грошового потоку є від'ємним, що пояснюється низькими вхідними грошовими потоками від операційної діяльності, та в загальному вхідним потоком по підприємству, а також високим рівнем вихідних грошових потоків від інвестиційної діяльності.





Можна виділити ряд заходів щодо поліпшення ефективності управління грошовими потоками підприємства та його діяльності загалом: формування чіткого механізму управління грошовими потоками підприємства; запровадження на підприємстві інтегрованої інформаційної системи, що допоможе забезпечити оперативне та достовірне управління аналітичною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства, а також ввести написання платіжного календаря; зменшення суми вихідних грошових потоків (відмова від фінансового інвестування; скорочення сум інших інвестиційних платежів; зменшення суми постійних витрат підприємства); збільшення сум вхідних грошових потоків (залучення фінансових ресурсів з зовнішніх джерел (торгові кредити, кредити банків); збільшення виробництва та реалізації продукції; реалізація необоротних активів підприємства); визначити свою потребу в обсязі грошових коштів на наступний період, встановити джерела їх формування, а також забезпечити мінімальну вартість для їх залучення.

1. Багорка М. О. Диверсифікація як фактор підвищення ефективності діяльності підприємств в сучасних умовах. *Інновації та розвиток*. 2019. № 10. С. 17–23.
2. Дергалюк Б. В., Ночовна А. С. Управління грошовими потоками з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2014. Вип. 15. С. 87–91.
3. Коробко С. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. URL: <https://economics.studio/management-finansoviy/finansoviy-management-konspekt-lektsiy-dlya762.html> (дата звернення: 10.12.2023).
4. Литвин І. С. Шляхи удосконалення системи управління грошовими потоками. *Економічна наука*. 2017. № 2. С. 50–55.
5. Майборода О. Є., Реплюк О. В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 305–309.
6. Офіційний сайт ПрАТ «Реноме». URL: <https://renome.ua> (дата звернення: 10.12.2023).
7. Піскульова І. В., Мавріна М. І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9900> (дата звернення: 15.12.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.88.

## REFERENCES:

1. Bahorka M. O. Dyversyfikatsiia yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv v suchasnykh umovakh. *Innovatsii ta rozvytok*. 2019. № 10. S. 17–23.
2. Derhaliuk B. V., Nochovna A. S. Upravlinnia hroshovymy potokamy z metoiu pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstva. *Suchasni problemy ekonomiky ta pidpriemnytstvo*. 2014. Vyp. 15. S. 87–91.
3. Korobko S. A. Finansovyi menedzhment : navch. posib. URL: <https://economics.studio/management-finansoviy/finansoviy-management-konspekt-lektsiy-dlya762.html>. (data zvernennia: 10.12.2023).
4. Lytvyn I. S. Shliakhy udoskonalennia systemy upravlinnia hroshovymy potokamy. *Ekonomichna nauka*. 2017. № 2. S. 50–55.
5. Maiboroda O. Ye., Repluk O. V. Napriamy

upravlinnia hroshovymy potokamy pidpryemstva. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. Vyp. 10. S. 305–309. **6.** Ofitsiyniy sait PrAT «Renome». URL: <https://renome.ua> (data zvernennia: 10.12.2023). **7.** Piskulova I. V., Mavrina M. I. Metodychni pidkhody do upravlinnia hroshovymy koshtamy pidpryemstv: suchasnyi aspekt. *Efektivna ekonomika*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9900> (data zvernennia: 15.12.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.88.

---

**Liakhovych O. O.** <sup>[1; ORCID ID: 0000-0002-6770-7970]</sup>,  
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,  
**Smykova Y. V.** <sup>[1; ORCID ID: 0009-0007-0471-2637]</sup>,  
Master

<sup>1</sup>*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

## **FEATURES OF ANALYSIS OF THE ENTERPRISE'S CASH FLOWS IN THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM**

**The article highlights the theoretical, methodological and practical aspects of the analysis and management of the company's cash flows. Based on a theoretical study of the economic essence of the company's cash flows, it was found that there is no specific definition of this term, but on the contrary, there are many different approaches to its interpretation. Therefore, based on them, a generalized definition of the company's cash flows was formulated. Cash flows are the most important independent object of financial analysis, which is determined by the totality of cash receipts and disbursements distributed over time intervals, generated by its economic activity.**

**The analysis of the cash flows of the enterprise should be understood as the process of researching the system of indicators, their formation at the enterprise, identifying the main trends and regularities in order to find out the reserves for further improving the efficiency of their management. Its purpose is to identify the level of sufficiency of the formation of monetary funds, the efficiency of their use, and to determine the causes of a deficit or surplus of money.**

**Analysis of cash flows is carried out in various directions. In the process of research, it was established that scientists justify the use of different stages. However, in our opinion, it is advisable to reduce all these stages to three main ones: the preparatory stage – includes the selection of information sources, which highlight information about transactions with monetary funds; the main stage – involves the implementation of an analytical assessment of the presence, dynamics, structure and effectiveness of their use; the final stage – involves summarizing and forming generalized conclusions about the state of cash flows based on the analysis, as well as their forecasting for the following periods and proposals for studying alternatives to management decisions.**



**In the course of the research, an analysis of the cash flow management of «Renome» was carried out. The main indicators of the effectiveness of the formation of cash flows of the enterprise are highlighted, as well as the main directions for improving the mechanism of their management.**

**Keywords:** cash flows; enterprise; management mechanism; investment activity; financial activity; operational activity.

Отримано: 16 грудня 2023 року  
Прорецензовано: 21 грудня 2023 року  
Прийнято до друку: 29 грудня 2023 року